

BALASSA, CONSTANTIN
LEIJON, MATHIAS

**Hästkoning utan tvångsmedel. En
afhandling om konsten att förmå kitsliga,
elaka och fullkomligt bortskämda hästar,
som tillförne endast kunnat skos medelst
användande af tvångsmedel, att inom
förlopp**

Stockholm : A. Bonnier
1834

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken. EOD erbjuder åtkomst till digitaliserade dokument enbart för personlig, icke-kommersiell användning. För annan användning vänligen kontakta biblioteket.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu>

HÄSTSKONING

UTAN

TVÅNGSMEDEL.

En Afhandling

om

Konsten att förmå kitsliga, elaka och fullkomligt bortskämda Hästar, som tillförne endast kunnat skos medelst användande af Tvångsmedel, att inom förloppet af en timme villigt låta sko sig och för alltid glömma sin motsträfvighet.

ENLIGT RATIONELLA,
UR HÄSTENS PSYKOLOGI HEMTADE, GRUNDER

AF

CONSTANTIN BALASSA.

K. K. RYTTMÄSTARE.

Ö F V E R S A T T

AF

A. Leijon.

STOCKHOLM,
Tryckt hos N. H. THOMSON, 1834.

På A. Bonniers Förlag.

HÄSTSKÖNING

1777

T V Ä N G S M I N D E T

En Afhandling

Om den förnämde Hæstens, och Öfverensstämmelsen
Mellan den förnämde Hæstens, och Öfverensstämmelsen
Mellan den förnämde Hæstens, och Öfverensstämmelsen
Mellan den förnämde Hæstens, och Öfverensstämmelsen

AF HERRN NATIONELLA

DE HERRNS PSYKOLOGI HERRNARS, GRENDEL

CONSTANTIN BALASSA

K. S. HERRNARS

ÖFFENTLIGT

af Stockholm

STOCKHOLM

Tryckt hos N. H. Johnson, 1777

af A. Hansens Tryckeri

M
sys
to
här
blif

vän
att
led
ovil
lag
min

ligt
tyra
som
sätt
tid
sed
het
strä

syst
vän
öns
äm
mån

Företal.

Med synnerlig håg hade författaren uti flera år sysselsatt sig med att observera och i möjligaste måtto utstudera hästens natur, då han snart, vid sina härvid gjorda iakttagelser, fann, att många misstag blifvit begångna vid detta ädla djurs behandling.

Mogen eftertanka öfver orsakerna till det förvända behandlingssättet öfvertygade honom snart, att det är människornas despotiska karakter, som föleder dem till den falska meningen, att djuren måste ovilkorligen erkänna vårt herravälde, såsom en naturlag, och foga sig efter vår vilja, äfven om vi på ett mindre ändamålsenligt sätt gifva dem den tillkänna.

Deruti åsidosätta vi likväl den naturens lag, enligt hvilken de böra behandlas, om vi ej vilje äfventyra motsatsen af lydnad; ty djuren ega, lika så väl som människorna, sina bestämda, egna fordringar uti sättet att blifva behandlade; och bestående blir alltid den satsen, så väl i afseende på de förra som de sednare: att god behandling förorsakar villig följsamhet, hårdhet envis motsträfvighet, och en afpassad stränghet bestämd lydnad.

På öfvertygelsen häraf grundade författaren sitt system om motsträfviga hästars behandling, hvars användande han utan skryt vågar påstå alltid gifvit ett önskadtt resultat. Han har läst mycket öfver detta ämne, men aldrig funnit tillräcklig upplysning. Efter mångahanda anställda, återupprepade och förbättra-

de försök, kom han småningom målet närmare, och hade slutligen den fägnaden, att se sig vara på rätta vägen; och, sedan han bragt sin metod uti fasta, bestämda regler, använde han den oförändrad under loppet af några år, med den bästa framgång och med bifall af förmän och af alla, som derpå fäste någon uppmärksamhet.

De högsta Militär-Befälhafvarne erhöilo under rättelse om den gynnande framgången af hans företag; och, sedan han, i närvaro af Deras Kejslerl. Kongl. Högheter Erkehertigen, Kronprinsen, Erkehertig Ludvig, H. Durchl. Hertigen af Reichstadt jemte flera höga personer, haft äran aflägga prof med den mest tillfredsställande framgång, läto de för sig beskrifva förhållandet, och han måste utföra sitt förslag i närvaro af en för tillfället tillförordnad hög komitté.

Den i anledning häraf till H. Maj:t inlemnade underdåniga berättelse förorsakade författarens befordran utom turen, ifrån Förste Löjtnant till Ryttmästare, samt en pension för listiden; och torde detta vara ett det mest öfvertygande bevis på grundligheten af hans metod, hvilken han, i följd af hög befallning, härmedelst genom trycket gör bekant.

Om korrekthet i stilen och understundom riktig ordning skulle saknas, eller om man skulle finna en och samma sak flere gånger repeterad, må sådant förlätas författaren, emedan han ej gör anspråk på skriftställaretalang; och hela hans bemödande går endast ut på att göra saken begriplig. Lyckas han deruti, så är han äfven öfvertygad om nyttan af detta lilla, åt allmänheten härmedelst öfverlemnade arbete. Vål inseende, att han icke kan undgå allt klander, skall hvarje grundlig anmärkning vara honom välkommen, så vida den är egnad att rätta något oriktigt uti det väsendtliga af sjelfva saken.

Första Afdelningen.

Anmärkningar öfver skadliga följderna af Hästars felaktiga behandling vid skoning.

§ 1.

I alla tider har det gifvits kitsliga och obändiga hästar, som ej godvilligt låtit sko sig, på hvilka vid dylika tillfällen alltid tvångsmedel måst användas, men hvilka ofta derigenom blifvit helt och hållet förderfvade. Uti sednare tider äro väl åtskilliga skonings- och upphissnings-maschiner för ändamålet uppfunne, men dervid är i sjelfva verket ingenting vunnet; ty vid nästa skoning måste våld återigen användas, hvarigenom djurets motsträfvighet gradvis ökas.

§ 2.

Detta barbariska behandlingssätt har förorsakat otaliga åkommor både för människor och hästar; och att de sednare derigenom icke sällan blifvit obrukbara till tjänst, har, vid begagnandet af upphissnings-maschiner, ganska ofta inträffat. Äfven så grymt och i afseende på sina följder för hästens karakter ofördelaktigt är bruket af hvarje annat slags skonings-maschiner.

§ 3.

Erfarenheten lär, att hästens naturliga rädsla ökas igenom en återupprepad grym behandling vid skoningen till den grad, att han förlorar allt förtro-

ende till människorna, blifver vid dylika och äfven vid andra tillfällen motsträfvig och slutligen otillförlitlig eller fullkomligt obrukbar i tjensten.

§ 4.

Det är väl sannt, att äfven andra gjort försök, grundade på studium af hästens natur, att genom mild behandling förbättra obändiga och kitsliga hästar, för att förmå dem att godvilligt låta sko sig; men dessa försök tyckas icke hafva blifvit fortsatta med tillräcklig omfattning och uthållighet, emedan vi hitintills ännu icke i allmänhet sett frukten af dylika forskningar. Författaren har genom mångårig teori och praktik vunnit den öfvertygelsen, att hvarje elak, motsträfvig, kitslig och genom felaktig behandling fullkomligt obändig gjord häst (med undantag af fullkomligt vilda, folkskygga hästar, eller sådana, som lida af yrkoller) skall, medelst ändamålsenlig, mild behandling, icke allenast kunna skos inom förloppet af 5 till 30, högst 60 minuter, utan och fullkomligt och för alltid så rättas från sina fel, att hvarje tvångsmedel blir för framtiden för densamme öfverflödigt. Hade en dylik metod tillförne varit i bruk, låter sig lätt tänka, att mängen kavallerihäst hade längre blifvit brukbar i tjensten, mängen egare af arbets- eller prakhästar längre varit i besittning af denna sin egen- dom och mängen kavallerist, hofslagare och hjälpkarl förblifvit utan lyte.

§ 5.

Med rätta påstås uti de bästa ekonomiska- och veterinärböcker om hästskötseln, att det af naturen ej gifves elaka hästar. Om de blifva elaka, så ligger endast orsaken deruti, att vi för litet och icke på ett passande sätt umgås med dem, för att utforska deras natur, utan, för att gifva det ädla djuret vår vilja tillkänna, hellre begagna oss af piska och sporrar, än af en god och mild behandling, medelst röst och uppsyn. Kort, vi förstå icke att göra oss begripliga för hästen. Det är verkligen beundransvärdt, att hästarna i allmänhet icke äro mer hårdnackade, och att de icke, i medvetandet af sin styrka, söka undandraga

sig sitt slaveri, när man betänker, huru barbariskt, hårdt och grymt dessa ädla djur behandlas, huru ofta de, icke sällan utan alla orsaker, piskas och miss-handlas, deremot så sällan tilltalas vänligt och bifal-lande, och ännu mera sällan belönas. Likväl hafva uppmärksamma observatörer funnit, att hästen, lika med elefanten och hunden, eger en retlighet i ner-verna, som man har skäl att kalla hederskänsla och är tillgänglig för intrycket af både beröm och klander.

§ 6.

Att den, som icke lyckas uti att dressera en ung, oförderfvad häst, ej riktigt har förstått bedömma el-ler behandla honom, är ett träffande påstående. An-tingen har han intet vetat att bedömma, om hästen egde naturligt anlag för det bruk, hvartill han var be-stämmd, eller uraktlåt han att fästa behörig uppmärk-samhet på djurets krafter och ålder, eller ock förstod han sig ej på umgänget med hästar. Följden deraf blef motsträfvighet af hästen, missnöjd, hård behand-ling af ryttaren, kreaturets tredska tilltog, och, i stäl-let för att ömsesidigt förstå hvarandra, råkade häst och ryttare i uppenbar strid, hvarvid den sednare säl-lan vann, och dess dressyr vanligen ej svarade emot den honom tillämnade tjänstgöringen, samt han ofta gjordes helt och hållet obrukbar.

§ 7.

Genom erfarenhet är jag bragt till den fulla öf-vertygelsen, att det gifves inga af naturen elaka hä-star, utan att de först blifva elaka, om de råka uti okunniga och dåliga människors händer, hvilket, ty värr, ganska ofta är fallet. Vanligen blifva remon-ter och andra hästar till dressering anförtrödde åt så-dana människor, som först sjelfva borde dertill dres-seras; åt människor, som sakna all kunskap och skick-lighet att på passande sätt umgås med hästarna, och på ett tydligt samt begripligt sätt gifva dem tillkän-na hvad man fordrar af dem.

§ 8.

Det ligger uti undervisningens natur, att den för-ständigare, som skall lära andra, också måste förstå

att för dem göra sig tydlig och begriplig: huru mycket nödvändigare är icke detta vid oförnuftiga kreaturs undervisning? Om sjelfva läraren föga vet eller icke eger förmågan att göra sig tydlig och begriplig för sina lärjungar, så blir ändamålet med undervisning och uppfostran förfeladt, och att behandla eleverna hårdt, isynnerhet om det sker i otid, tjenar endast att göra det onda värre. Så är äfven fallet med hästar, som skola dresseras af okunniga, mindre skickliga personer, hvilka icke förstå att umgås med dessa ädla djur, utan skämma bort dem medelst pikande och andra barbariska misshandlingar.

§ 9.

Det är af erfarenhet jag talar; ty jag har uti en lång följd af år icke allenast fäst uppmarksambhet på de nämnda misstagen uti hästens vanliga behandling och dressyr, utan ock, igenom min ur ett långvarigt studium af hästarnes natur samt ett ständigt umgänge med dem alstrade metod, lemnat öfvertygande bevis, att hästar, som genom oriktig behandling varit bortskämda uti tio till femton år, blifvit genom användandet af densamma återställda på ganska kort tid.

§ 10.

Att jag dervid aldrig begagnat mig af tvångsmedel, bevisas af den hitintills visade åsigten af saken; och skall jag längre fram visa, att jag alltid förstätt göra mig fullkomligt begriplig för hästen, medelst röst, ögon, uppsyn, och dermed alltid hunnit mitt mål.

§ 11.

Den, som med uppmarksambhet betraktar det vanliga sättet, på hvilket hästarna behandlas vid skoning, kan dagligen öfvertyga sig om det ändamålslösa och skadliga deraf. Den rädde, den kitslige, den late, den elake eller den eldige hästen, utan afseende på karakter, blir vanligen på ett lika, oftast

omildt, sätt förd till smedjan, som kanske redan ofta varit hans pinorum, och der likgiltigt bunden med grimskaftet. Om det arma djuret der kommer att stå på en horisontel plan och med alla fyra fötterna lika el-ler ej, är den vanlige kavalleristen, stalldrängen, hofslagaren och hans medhjelpare fullkomligt likgiltigt. Någondera af de förra griper hastigt tag i hästens ben, utan att ega minsta kännedom om, huru han skall ställa sig vid hästen, ännu mindre huru han skall taga upp benet, och minst vet hvar och en af dem, huru de skola bete sig vid sjelfva skoningen. Det är dem likgiltigt, om de fatta tag vid hasleden eller på något annat ställe, om de draga benet sidwärts eller tillbaka, om de klämma det eller ej, om de lyfta det för högt eller för lågt. Blir det upptagna benet, såsom vanligen händer, länge bibehållet i den oriktiga ställningen, så får hästen af denna orsak kramp i nämnde kroppsdel och visar sig naturligtvis motsträfvig. Stalldrängen och hofslagaren äro vid dessa djurets förhållanden just icke de mildaste, och, af brist på kännedom om ett förnuftigare behandlings-sätt, göra de genom sitt oftast hårda förfarande hästen endast mera misstrogen och motsträfvig. Derifrån avanseras ett steg närmare till torturen i mindre grad, såsom till exempel att fatta hästen vid öronen och begagna bremsar af flerehanda slag. Men snart finner man sig nödsakad att taga sin tillflykt till kullkastnings-, upphissnings- och öfriga befintliga lika sinnrika som våldsamma skonings-maschiner. Hästens fysik lider vid dylik behandling mer eller mindre, och oftast blir han i förtid obrukbar. Militärhästen blir snart kasserad; kostnaden för inköp och det åtgångna fodret samt mödan af dressyren gå förlorade, och hästen, tillhörig den enskilde, i hvarje annat hänseende för honom ganska brukbar, blir likväl för denna odygds skull icke sällan med betydlig förlust försäld.

§ 12.

Den olägenhet, som för kavalleritjensten i fält skall uppkomma, om det vid detta vapen gifves män-

ga hästar, som ej villigt låta sko sig, är allmänt erkänd och behöfver icke här upprepas. Förlorar en sådan häst under marschen en sko, på ett ställe, der man hvarken har tid eller tillfälle att begagna tvångsmedel, så måste han hela dagen igenom marschera barfotad vidare, ofta på hårda vägar och ojemna stengator, så att han helt och hållet nöter ut hofven och blir halt. Ådrager sig hästen derigenom en hofskada, så kan han hvarken skos eller följa med på marschen, utan måste lemnas efter. I det förhållande man kommer fienden närmare, och rörelserna blifva mera ansträngda och hastiga, förminskas också den nödvändiga uppmärksamheten på hästarne och deras sorgfälligare skötsel; men med detsamma ökas också antalet af hästar, som sjuknat, i brist på skoning. Då i läger, och isynnerhet på retirad-marscher, ingen tid gifves till de anstalter, som de hitintills kända tvångsmedel vid skoning fordra, så måste dylika motsträfvi- ga hästar genom ett antal folk tvingas med våld, och ganska ofta bindas med smala fourage-streck. Bruket af detta sednare förorsakar oftast sår på karlederna, hvaraf uppstår hälta samt oförmåga till tjenstgöring för någon tid. När en sådan häst äntligen blifvit tillfrisknad, så behöfver han kanske åter att skos om, då, vid begagnandet af samma våldsamma medel, samma olägenheter uppkomma. På sådant sätt händer, att många hästar förblifva under hela fälttåget oförmögna till tjenstgöring, hvilket hvarje erfaren kavallerist kan intyga.

§ 13.

Författaren till denna skrift smickrar sig att, medelst användandet af hans metod, som uti nästa afdelning kommer att närmare afhandlas, icke allenast hafva gjort alla upphissnings- och skonings-maschiner öfverflödiga, utan att äfven det våldsamma kämpandet med hästarne vid skoningen skall upphöra; följaktligen skola de hitintills timade skador icke mer ega rum hvarken för hästar eller folk. Då det genom undanrödjandet af dessa olägenheter är tydligt, att en sann vinst uppkommer, så väl för människorna

i allmänhet, som för staten isynnerhet, torde det löna mödan för hvar och en, som har att göra med hästar, att tränga in i själen af det här föreskrifna behandlingssätt, skaffa sig handlag till dess verkställande och icke gifva efter, förrän man är säker att hafva lyckats, hvilket vid förnyade försök ej kan fela.

Andra Afdelningen.

Hästars behandling vid skoning efter författarens metod.

§ 1.

Långt för detta har det gifvits hästtämjare, som berömt sig af att kunna sko de elakaste hästar; men de hafva alltid begagnat sig af våldsamma och farliga medel, och ingen har hitintills bemödat sig att genom mild behandling vinna hästens förtroende, för att derigenom förmå honom att framdeles låta godvilligt sko sig. I England skall finnas hästtämjare, som stå i rop för att kunna trolla, emedan de förstå konsten att göra de obändigaste och elakaste hästar trankila, och förmå dem att utan motvilja låta sko sig, under det de hviska dem några ord i örat. Är inte detta faktum diktadt, så ligger utan tvifvel ett charlataneri derunder; ty väl låter hästen hviska sig i örat, men han skakar dervid hufvudet och förblifver sig fullkomligt lik. Likväl torde det vara möjligt att desse hästtämjare äro i besittning af en hemlig metod att trankiliserä hästarne och genom hviskandet i örat endast söka att draga åskådarne vid näsan. Det förnuftiga ernäs endast på förnuftiga vägar, och uti naturen gifves det endast naturenlige medel till vinnande af ändamålet. Vid efterföljandet af min nya, bevista metod låter den elakaste häst inom förloppet af fem till trettio, högst sextio minuter icke allenast villigt sko sig, utan fattar äfven genom den goda behandlingen förtroende för människorna.

§ 2.

Denna metod, som är fattlig för hvar och en, som är van vid umgänget med hästar, uppfann jag, efter flera felslagna försök, under en tvåårig möda. Uti konsten att tämja och dressera hästar var jag väl hemma; men en rationel behandling vid skoningen af motsträfviga hästar var mig så fremmande, att jag sjelf uppfann en skonings-maschin, men hvilken, just derföre att den var ett tvångsmedel, icke ledde till ändamålet. Under loppet af halftannat år företog jag nästan dagligen elaka hästar, och lyckades äfven stundom att utan våldsamma åtgärder få en och annan sådan häst skodd, men stötte deremot hos andra på nya, för mig okända hinder, till dess jag slutligen, efter ett tvåårigt studium, hann att fullkomligt utbilda min metod, hvars tillförlitlighet är fullkomligt bevist under loppet af de sednast förflutna fyra åren, då ibland flera hundrade kitsliga och elaka hästar, som jag låtit sko, icke gifvits en enda, med hvilken detta behandlingssätt misslyckats; och är jag öfvertygad, att hvar och en, som vill göra sig den mödan att lära sig min metod, skall, äfven så väl som jag, på den nämnda korta tiden kunna låta sko hvarje elak häst utan tvångsmedel. Hästens natur måste han likväl förut känna och förstå att vinna dess förtroende; i annat fall är bemödandet fruktlöst.

§ 3.

Tillförne dresserade jag hästar till skoning på mångahanda sätt. En del försök lyckades, andra icke; men, sedan jag gjort mig mera bekant med hästens natur och begagnat mig mer af röst, miner, ögon och smekningar med handen, än af kapson, piska och dylikt, har aldrig någon dressyr misslyckats. De elakaste hästar har jag låtit sko och förbättrat för alltid. Min metod består af följande iakttagelser, som jag hvar för sig skall närmare förklara.

§ 4.

Begagnande af rösten.

Om jag ropar skarpt åt en häst, så studsar han och vill aningen framåt eller tillbaka, ett bevis, att

den skarpa tonen i människorösten yttrar på hästen nästan samma verkan, som en pisksläng; tilltalar jag deremot hästen med en mildare röst, så lägger han förtroligt hufvudet på min axel och lyder mig villigt uti allt, isynnerhet om han en gång är van vid detta behandlingsätt.

§ 5.

Begagnande af minen.

Det skarpa ropandet, åtföljdt af en dyster, sträng min, gör på hästen ett dubbelt starkare intryck; visar jag honom vid ett mildt tilltal en vänlig min, så bliver han förtrolig, lydig, och jag behöfver icke taga min tillflykt till piskan.

§ 6.

Verkan af människans blick på hästen.

Hvarje hästkännare lär lätt öfvertyga sig, att en orörlig, bestämd blick af människan är för hästen oemotståndlig. Erfarenheten har lärt mig, att man derigenom vinner ett utomordentligt välde öfver hästen, och, om man är till fots, kan piskan aldeles umbäras. Med vänliga blickar kan man uppmuntra och belöna hästen, med dystra och stränga straffa honom, och med bestämda, orörliga bringa honom till lydnad. Genom anställda försök har jag blifvit öfvertygad, att hästen genom en orörlig, skarp blick kan tvingas att träda tillbaka, höja hufvudet samt göra hals och ryggknotorna stela; äfven kan man derigenom inverka på mängen häst så starkt, att han förblifver orörlig, om det ock skjutes i grannskapet.

§ 7.

Att med flata handen stryka hästen korsvis öfver pannan och ögonen.

Att korsvis med flata handen stryka hästen öfver pannan och ögonen, är ett förträffligt hjälpmedel, hvarigenom den räddaste, äfven så väl som den eldigaste och elakaste häst blir så trankiliserad, att han, så vida inga föremål gifvas i grannskapet, af hvilka

han k
och li

K
frukta
behan
fann r
andra
mycke
rare
med k
sökte
och a
let, u
märks
Sedan
nen s
mig,
höger
uppm
gagna
mål f

Ö
rask
star,
var a
skulle
honom
klämd
igenom
stilla

*)
ut
ter
tra
ge

han kan blifva störd, böjer fullkomligt ned hufvudet och liksom slumrar.

§ 8.

Om försigtigt bruk af kapson med lina.

Kapson är, som hvar man vet, ett för hästen fruktansvärdt instrument, om hvars riktiga bruk vid behandlingen af motsträfviga hästar jag i början befann mig uti någon villrådighet. Lika med så många andra, var jag af den meningen, att man skulle så mycket mer kunna imponera på hästen och desto snarare hinna målet, ju starkare ryckningar man gäfvade med kapsonen, men fann snart, att hästen med våld sökte göra sig fri från de smärtande ryckningarna, och att man följaktligen ej derigenom vann ändamålet, utan tvärtom störde helt och hållet hästens uppmärksamhet på instruktörens *) röst, miner och ögon. Sedan den tiden begagnar jag mig endast af kapsonen såsom ett påminnelsemedel, hvaraf jag betjenar mig, för att, medelst en lätt skakning på linan till höger och venster, återställa den händelsevis rubbade uppmärksamheten. Huru för öfrigt kapson skall begagnas vid ridhästars dressering, kan ej blifva föremål för någon afhandling i detta arbete.

§ 9.

Öfver min metod, att med så anmärkningsvärdt rask framgång sko ilskna, kitsliga och elaka hästar, voro ganska olika omdömen rådande. En del var af den meningen, att jag gaf den hästen, som skulle skos, någonting in; andra trodde, att jag lade honom något i örat; men de fleste menade, att jag klämde eller tryckte någon viss åder eller nerv, hvarigenom hästen blef döfvad och således förhölle sig stilla vid skoningen. Alla dessa, äfvensom andra dy-

*) Instruktör har öfversättaren funnit bäst motsvara den uti Tyska originalet förekommande benämningen *Abriichter*, äfvensom *Gehülfe* (den karl, som vid skoningen biträder med att hålla upp hästens hofvar) i öfversättningen kallas *medhjelpare*.

lika meningar och omdömen om min metod äro oriktiga och ogrundade. Om jag skulle hafva begagnat mig af någotdera af de förmodade medlen, så kunde man frukta, och det kanske med skäl, att användandet deraf skulle lemna efter sig frö till skadliga följder för hästens helsa och trefnad; om mitt behandlingssätt icke hvilade på en noggrann kännedom af hästens natur, utan att jag, enligt ofvan anförde meningar, hade funnit på något specifikt medel, som så säkert invercade på kreaturets trankilisering, så skulle min metod vara allenast ett tillfällighetsverk och icke resultatet af fleråriga forskningar. I sådant fall skulle jag ej heller hafva gjort dylika observationer inom området af hästens psykologi, som här är händelsen, och vid fullföljandet hvaraf man torde kunna vänta sig andra, i många hänseenden ganska gynnande, följder för hästens behandling.

§ 10.

Hela detta behandlingssätt, genom hvilket man kan verka på motsträfviga och bortskämda hästar nästan ända till det otroliga, hvilat på följande sex hufvudstycken:

1:o Strykandet med flata handen öfver hästens panna och ögon.

2:o Konsten att imponera på hästen utan begagnande af fysiska tvångsmedel.

3:o Att genom godhet göra sig begriplig för hästen.

4:o Färdighet att i rätter tid förekomma honom, så att han ej får tillfälle att sätta sina oseder och sin motsträfvighet i verkställighet.

5:o Att man så ställer den, som biträder vid skoningen, att han aldrig kan blifva biten eller slagen af hästen, och

6:o Att lära medhjelparen, huru han skall taga upp hästens hofvar och åter släppa ned dem.

§ 11.

När man vill taga en vid skoning motsträfvig häst i skola, så måste det ske på ett rymligt men tillslu-

tet stå
pel ut
träng
hjelpa
kan m
med ä

D
lad m
sina t
tygel,
sex fi
verka
trens-
rerna

I
skos,
och t
(se fig
ver p
tygel
na, u
manip

I
häste
noga
retag
antag

1

2

3

4

5

6

tet ställe, som tillika är mindre ljust, såsom till exempel uti ett lider, hvarest endast så mycken dager intränger, som är nödvändig för instruktören och medhjelparen vid deras arbete. Med mindre elaka hästar kan man företaga behandlingen uti ett ridhus, till och med äfven på öppen plats.

§ 12.

Den hästen, som skall i skolan, måste vara betslad med träns och kapson; den förre försedd med sina tvenne tyglar, men den sednare med allenast en tygel, spänd uti den mellersta ringen, på sätt alla sex figurerna visa. För att lemna trensen frihet att verka, måste alltid kapsonens nosrem ligga under trens-käftremmarne, hvilket äfvenledes alla sex figurerna utvisa.

§ 13.

Instruktören, som står framför hästen, som skall skos, håller i början kapsonstyglarna uti högra handen och trenstyglarna, såsom nödtyglar, uti den venstra (se fig. 5). Men, vill han med handen stryka hästen öfver pannan och ögonen, så lägger han äfven kapsonstyglarna, som alltid måste vara kortare än trenstyglarna, uti venstra handen och börjar med den högra sin manipulation (se fig. 1).

§ 14.

Instruktören måste lämpa sin behandling efter hästens temperament och karakter, och bör derföre noga veta, till hvilken klass han hör, innan han företager sig något med honom. I allmänhet kan man antaga följande sex klasser:

- 1:o Fromma hästar.
- 2:o Mycket lifliga (eldiga).
- 3:o Rädsla.
- 4:o Elaka.
- 5:o Tredska, och
- 6:o Kitsliga (retliga, sensibla).

Är det remonter, så bör man göra afseende på om de äro från vilda eller tama stuterier; ty, emedan sådana hästar äro mer eller mindre folkskygga, så måste denna omständighet icke lemnas obemärkt vid deras behandling till skoning.

§ 15.

På en from, en liflig eller en rädd häst inverkar man efter omständigheterna medelst röst, ögon och miner, genom smekningar (strykningar) med handen och påminnelse med kapsonstygel. Med bruket af den sednare måste man börja mycket varsamt och långsamt, men det kan efter hästens beskaffenhet stegras.

§ 16.

En elak, tredske eller kitslig häst måste behandlas något strängare, och efter omständigheterna med ökad användande af de ofvannämnde medlen. Då sådana hästar gerna slå för sig med frambenen, så måste den framför honom stående instruktören plasera sig på ett säkert sätt och vid sitt förehafvande förlänga de i handen varande tyglarne (se fig. 5). Isynnerhet bör man taga sig till vara vid behandlingen af de tredske och kitslige, emedan de slå för sig innan man vet ordet af, hvilket man ej förut kan se på ögonen, ty de förändra dem sällan.

§ 17.

En remonthäst, som nyligen blifvit fångad uti ett vildt stuteri, låter ej straxt lära sig att mottaga skoning, emedan han af fruktan för människor knappt låter medhjelparen komma sig nära. Att lägga kapsonen på honom, skulle vara förenadt med betydliga svårigheter; han skulle sätta sig emot och genom slående för sig med frambenen lättligen komma att snärja sig i linan, hvaraf en möjlig olycka kunde förorsakas. Har remonthästen deremot varit uppstallad en fjorton dagar, så är han redan något mera spak, och, låter han då pålägga sig kapson, så kan man efter denna metod låta sko honom; men i alla fall är den stör-

största varsamhet nödvändig vid bruket af alla nämnda hjälpmedel, och, i händelse saken skulle misslyckas, så är det bättre att uppskjuta dermed, till dess remonten genom ställtämning fått mer förtroende för människorna.

§ 18.

Som sagdt är, bör en from häst aldrig behandlas hårdt, så länge han inte sätter sig emot. Skulle han deremot icke vilja hålla ut lektionen, så måste man naturligtvis behandla honom strängt, men för ingen del begagna sig af piskan eller ryckningar med kapsonslinan, utan af höjd röst, skarp blick och hotande min. Jag kan ej nog ofta upprepa, att man genom hästens misshandling med piska, kapsonslina och så vidare aldrig kan räkna en gynnande framgång.

§ 19.

En from, en liflig eller ock en rädd häst, som ej visar tecken till ondska, kan man aldrig behandla nog mildt, och derföre måste man vid behandlingen af dylika hästar isynnerhet begagna sig af strykningen med flata handen öfver pannan och ögonen, för att derigenom trankilisera och betaga dem rädslan.

§ 20.

Härvid tager instruktören alla tre tyglarna uti venstra handen och, om hästen ej är af det slaget, som slår med framfötterna, förrättar strykningen med den högra; instruktörens röst, ögon och miner antaga ett mildt uttryck, på det kreaturet må förlora all fruktan. Men är hästen elak, ilsken eller kitslig, så måste han *imponera* på honom, hvarom mer nedanföre. Af uttrycket *imponera* begagnar jag mig, emedan det vid detta tillfälle tyckes mig vara det bäst passande.

§ 21.

Det gifves kitsliga (retliga) hästar, isynnerhet sto och brunstiga hingstar, som äro till den grad bortskämda, att de kasta urin och skrika, så snart man närmar sig dem, samt vid minsta vidröring slå, bita och utöfva allehanda oarter. Sådana hästar äro ofta de

svåraste att sko. Försigtighet till undvikande af skador samt en mycket strängare behandling äro dervid erforderliga.

§ 22.

Om medhjelparen har på en trankil och villig häst lärt sig rätta sättet att taga upp hästens hofvar, och instruktören vill låta sko en motsträfvig, så måste denne sednare först behörigen förbereda hästen dertill. *Att förbereda hästen* vill säga att göra honom uppmärksam på, att man fordrar något af honom, hvartill ofta imponerandet, likasom i ofvannämnde fall, är nödvändigt.

§ 23.

Imponerandet utföres af instruktören medelst kaponstygeln eller linans skakning till högra eller venstra sidorna (icke medelst ryckningar), jemte sträng anropning, en skarp blick i hästens öga och hotande med högra handen, innan medhjelparen närmar sig hästen, för att taga upp benet. Sedan imponerandet blifvit ordentligt verkställt får instruktören, så vida han riktigt förstår sin sak, derefter se hästen fästa sina ögon på honom, spetsa öronen emot och rikta hela sin uppmärksamhet på honom. En på detta sätt uppmärksam gjord häst visar fig. 4.

§ 24.

Att förstå konsten att göra sig begriplig för hästen är ganska viktigt och vid hvarje tillfälle oundgängligt. Om instruktören jemt och stadigt ser hästen i ögonen, så blir han lätt varse, om densamme funderar på att bita eller slå. I ögonblicket måste han gifva sitt missnöje tillkänna medelst rop, hotande med högra handen, skakning med linan, ja ofta med alla dessa hjälpmedel på en gång (se fig. 4), för att på sådant sätt blifva i stånd att hindra hästen ifrån sitt förehafvande. Om hästen, till exempel när medhjelparen vill taga upp dess fot, funderar på att sätta sig emot, så står han i begrepp att draga sin uppmärksamhet ifrån instruktören åt medhjelparen, (se

fig.
gen
gifv
önsk
bene

nom
sin
de
pare
stru
hota
kän
i rät
att
anti
min
häst
sätt
skal
måls
af h
intil
emo

aldr
rern
mä
se e
ka r
läsa
sam

ga
der
tetg

fig. 5). Detta ser instruktören på hästen och måste genom ofvannämnde medel förekomma honom. Han gifver derigenom hästen tillkänna, att detta ej är hans önskan, utan att hästen alldeles icke får lof att draga benet ur medhjelparens händer.

§ 25.

Om hästen har förstått instruktören och visat honom lydnad, så måste han förändra sin barska blick, sin hotande min och skarpa röst till en mild, bifallande och berömmande. Men slår hästen efter medhjelparen, eller annars visar sig motsträfvig, så får instruktören åter tillfälle att medelst röst, ögon och hotande min eller med kapsonslinan gifva honom tillkänna sitt missnöje. Äro dessa hjälpmedel väl och i rättan tid använda, så kan man bestämdt räkna på, att hästen har förstått instruktören och lär nästa gång antingen låta helt och hållet bli att slå eller ock åtminstone förhålla sig mindre osedigt. Om också den häst, som ej tillförne blifvit behandlad på ett sådant sätt, straxt i början icke förstår instruktören, så skall han likväl, medelst på sådant sätt fortsatt ändamålsenlig behandling, snart fatta hvad man fordrar af honom och lägga bort sina oseder, hvilka han hitintills utöfvat ofta endast såsom ett försvarsmedel emot dålig behandling.

§ 26.

Så länge behandlingen fortfar, får instruktören aldrig vända sina ögon från hästens, såsom alla figurerna visa, på det den sednares uppmärksamhet icke må gå förlorad; på sin höjd tillåtes han med en blick se efter, om hästen står lika på alla fyra benen; tillika måste instruktören nödvändigt lära sig konsten att läsa fermt uti kreaturets ögon och miner samt på samma gång dirigera medhjelparen och hofslagaren.

§ 27.

Att förstå i rättan tid förekomma hästen, vill säga att aldrig vänta, till dess hästen utfört sina oseder, utan med hotande röst, ögon och miner tillintetgöra hans onda afsigt, förut släppa ner foten eller

gifva efter på något annat passande sätt. Hästens ögon äro dess själs spegel och ett säkert tecken till hvad han har i sinnet; därför bör också instruktören fullkomligt rätta sig efter hvad de säga. Om till exempel hästen med sina ögon och miner låter förstå (se fig. 5.), att medhjelparen håller foten för länge, så måste han straxt släppa den; och om hofslagaren icke brukar verkjernet nog lindrigt, och hästen med sina miner gifver det tillkänna (fig. 5.), så måste likaledes hofslagarens oriktiga förhållande rättas eller befallning gifvas, att hästens fot skall släppas.

§ 28.

Falskt är således den vanlige ryttarens och stalldrängens sätt, att vilja med våld bibehålla hästens upptagna ben i samma ställning, oakadt kreaturet visar sin ovilja. Den smärta, det känner i leder och senor, gifver det anledning att slå och sätta sig emot.

§ 29.

Den, som tror sig vara hästen öfverlägsen i fysisk styrka, misstager sig alltid, och det ganska ofta till sin skada. Öfvervinnes han ej genom godhet, skicklighet och list, så äro icke tjugu människor i stånd att underkufva den, som riktigt förstår att begagna sina vapen; huru mycket mindre kan väl då en ensam människa våga striden med blott kroppskraft, isynnerhet när det är fråga om att bemäktiga sig hofvarna, som är hästens hufvudvapen?

§ 30.

Äfven vid ridning vinner man en stor fördel af att i rätta ögonblicket förekomma hästen; en anmärkning, som jag vid detta tillfälle icke kan underlåta att anföra. Mångens lif har genom denna uppmärksamhet blifvit räddadt. — Om under ridning en häst till exempel vill vända om åt hemmet, så gifver han det några ögonblick förut tillkänna derigenom, att han ser tillbaka, låter öronen spela mera bakåt än vanligt, och hela hans gång är spänd. Detta är för den uppmärksamme ryttaren ett tillräckligt tecken, att hästen

vill vända om. Att nu vänta, till dess hästen har verkställt sin vändning, vore ett fel, utan à tempo måste man ropa åt honom och med skänklorne drifva honom framåt. Försummar man att begagna den rätta tiden, och har hästen lyckats att fullborda sin ovana, så upprepar han den säkert vid hvarje lägligt tillfälle, och ryttaren får använda mycken möda, för att få honom återbragt till lydnad. Misshandling med sporrar och piska har vid sådana tillfällen ofta förorsakat olyckshändelser, som hade kunnat undvikas, om ryttaren medelst behörigen använd uppmärksamhet förkommit hästens istadighet.

§ 31.

Den, som är riktigt bekant med hästens natur, förstår att ganska lätt och utan användande af våldsamma medel hjälpa sig vid tillfällena, då han yttrar sina oseder, då deremot den okunnige vid dylika tillfällen råkar i strid med hästen, brottas med honom, blifver merändels öfvervunnen och lider ofta men. En anropning, verkställd i lagom tid, har besparat mängen förlägenhet och icke sällan räddat honom ur fara, då tvärtom andra fått dyrt betala ett otidigt bruk af sporrar och piska. Härvid måste jag likväl anmärka, att det alldeles icke är min mening, att det milda behandlingssättet skall sträcka sig så långt, att man vid en dressyr, der det är frågan om att taga af hästen en odygd, bör gifva honom bröd, socker och dylikt. Sådant behandlingssätt vore här icke användbart, och är endast tjenligt när man vill vinna hästens tillgifvenhet, så att han löper med som en hund, eller för att lära honom apportera. Vid en behandling, hvarom denna skrift handlar, använder jag städse stränghet, men endast med röst, blick, miner och kapson.

§ 32.

Att ställa medhjelparen så, att han af hästen hvarken kan blifva biten eller slagen.

Medhjelparens ställning vid skoningen är af största vikt och utgör vid denna metod den tekniska delen, under det att föreskrifterna för instruktörens

förhållande kunna anses såsom själen deraf. Den ställning, som hitintills varit begagnad af dem, som vid skoning hålla upp hofvarne, har kostat mången bra karl ett ben. Vanligen begagnas dertill, så väl vid militären som hos de private, personer, som aldrig varit instruerade till detta göromål, som ställa sig hvar och huru det faller dem in, och man har verkligen endast lyckan att tacka för, att icke vida flere olyckshändelser derigenom inträffat. Är medhjelparen en gång slagen, så förlorar han sedan allt förtroendet till hästen, griper hädanefter från långt håll efter hästens ben, som han drager sidwärts i stället för rätt tillbaka, hvarigenom djuret känner sig plågadt och på sådant sätt uppfordras till försvar och motsträfvighet samt tillåter snart ingen mer att fatta sig vid benet. Huru viktigt och tillika nyttigt det är att vid skoningen anvisa medhjelparen en passande och riktig ställning, som, utan risk att lida någon skada, sätter honom i stånd att fullkomligt förrätta den tjänst, man väntar af honom, bevisas deraf, att bland de många människor, som efter min metod gått mig tillhanda vid skoning af flere hundrade elaka och bortskämda hästar, aldrig någon enda blifvit slagen; men jag har också alltid behörigen instruerat medhjelparen. Vet denne en gång, huru han skall umgås med elaka hästar, och huru han skall ställa sig vid skoningen, så kan man säkert räkna på, att goda, ännu ej bortskämda hästar förblifva fromma, samt de elake och bortskämde för alltid förbättrade.

§ 33.

Medhjelparens ställning vid den häst, hvars hofvar han skall taga upp för att skos, är följande: Skall till exempel hästens högra framhof tagas upp, så ställer karlen sig vid hästens högra bog, med ansigtet vändt framåt, riktadt åt hästens hufvud, venstra axeln midt emot hästens högra bogblad, fötterna tillsammans. Med venstra handen fattar han uti hästens mahn, eller, om hästen är för stor i förhållande till honom, stöder handen emot bogbladet, ser hästen uti högra ögat och förblifver i denna ställning till dess hästen är trankil. Den något sträckta armen

bestämmer karlens afstånd från hästen. Vid denna medhjelparens ställning kan han hvarken blifva slagen af hästens framfötter eller biten, emedan han ser hvarje hufvudets rörelse och kan förekomma honom derigenom, att han blott låter högra handen göra en hotande rörelse.

Ställningen vid venstra framhofvens upptagning blifver naturligtvis tvärtom.

För att taga upp högra bakhofven, ställer man medhjelparen med ansigtet vändt emot hästens höft och i höjd med densamma. Högra handen stödes med sträckt, stadig arm emot hästens höft så, att, om kruppan skulle vända sig emot honom, för att slå, han medelst armens kraft kan trycka hästen tillbaka eller ock sjelf blifva af honom tillbakatryckt. Detta stödjande sker så väl för att öfverföra fram- eller bakdelens (om karlen är vid bogen eller höften) tyngd på den motsatta sidan, som ock för att på samma gång göra medhjelparens ställning mera stadig. Den sträckta armen bestämmer äfven här afståndet emellan hästen och karlen. Den sednares fötter måste på marken stå bredvid hvarandra, och, då han i denna ställning framlutar lifvet något, bestämmes deraf fötternas egentliga afstånd från hästen.

Vid venstra bakhofvens upptagande iakttages motsidigt förhållande.

§ 34.

Om medhjelparen vill lära en i stallet bunden häst att låta taga upp hofvarne, hvarvid han bör iakttaga de nämnde ställningarne, så må han aldrig uraktlåta att observera hästens öga, på det han straxt må kunna se, om hästen har i sinne att verkställa någon odygd. Vill han till exempel taga upp ena framhofven, och hästen gör min af att bita, så måste han hastigt gifva den handen, som skulle taga upp hofven, en hotande ställning mot hästens hufvud. Men öfverhufvud bör man, såsom redan är sagdt, så mycket möjligt är undvika dressyren i stallet med elaka hästar.

§ 35.

Det är redan en gång nämndt, att, innan medhjelparen tager upp hästens hofvar, för att skos, skall instruktören, efter hästens beskaffenhet, om den är from eller rädd, medelst strykning med flata handen öfver panna och ögon, men om den är elak eller motsträfvig, medelst anrop, skarp blick, hotande min eller skakning på kapsonstygel, imponera på honom och derigenom göra honom beredd på medhjelparens annalkande och förmå honom att tillåta denne fatta sig vid benet. Som hofvens upptagning är medhjelparens viktigaste göromål, så böra de dervid nödiga ställningarne tydligt bibringas honom vid behandlingen af en trankil och villig häst. Uraktlåtes detta, så kunde lätt hända, att medhjelparen, intagande en oriktig ställning, blefve slagen af en elak häst och instruktören nödgas att kanske länge arbeta fruktlöst.

§ 36.

Af hofslagarens medhjelpare blifva hästens hofvar högst sällan upptagna med urskilning eller på ett med hästens natur öfverensstämmande sätt. Hvar är en förhåller sig dervid som han behagar eller som det faller sig. Den ene fattar uti hasleden, den andre om skenbenet; den tredje kniper benet, då det vore tillräckligt att beskedligt fatta uti det; den fjerde bär upp foten lika högt på en liten, som på en stor häst; den femte drager benet sidwärts o. s. v. Många bära hofven uppe ända till dess hofslagaren riktat och slagit fast skon. Allt detta är grofva fel emot den förnuftiga och naturliga behandlingen vid hästens skoning och förorsakar ofelbart de meranämnda olägenheterna.

§ 37.

Hästhofvens upptagning består af tre tempo eller tidsmomenter. Första tempo vid upptagningen af högra framhofven är, att medhjelparen, som ofvan blifvit lärddt, ställer sig vid hästens bog, vänder på venstra klacken och gör front emot hästen. Den framför hästen stående instruktören bör då, såsom redan

blifvit sagdt, hafva hästen behörigen förberedd, på det han må fästa uppmärksamheten mer på instruktören än på medhjelparen. Skulle hästen visa rädsla för den sednare, så måste den straxt gifva efter, ställa sig jemte instruktören, låta hästen lukta på sig och med begge flata händerna börja att karesserande stryka honom från pannan utåt längs halsen, till dess han småningom åter kommer att stå på sitt förra ställe vid hästens bog. Skulle hästen ändå fortfara att af rädsla visa sig orolig, bör hvarken instruktören eller medhjelparen förlora tålmodet, utan måste begge fortfara med förberedandet, ända till dess hästen står tranquil. Hör hästen till det slaget, som stegrar och slår för sig med frambenen, så måste man ställa honom med kruppan uti ett hörn, på det han icke må kunna kasta åt någondera sidorna. Med en sådan häst kommer instruktören att använda mer tid än vanligt, ty han är svårare att sko än den, som icke vill låta taga upp bakhofvarne. Är medhjelparen åter på sin bestämda plats vid hästens bog, så skall han, om hästen är tranquil, med fronten mot dess bog, stödja venstra handen emot bogbladet eller med den fatta mahnen och söka derigenom ett stöd för sin kropp.

Derefter börjar han att med högra flata handen, vänd så att tummen blifver uppåt, stryka hästen från bogen utföre mot knät. Blifver hästen dervid orolig, så tager han bort handen samt börjar ånyo att stryka sakta på den delen af bogen eller halsen, som hästen bäst fördrager, och fortfar dermed, till dess han villigt låter handen komma till och hvila på karleden. Vid detta så väl som vid hvarje annat tillfälle, då hästens ben skall fattas, får det på intet sätt klämmas. Om nu, i följd af de gjorda observationerna, tiden är inne att taga upp hofven, så sänker medhjelparen den uppåt vända tummen bakåt samt, utan att klämma karleden, medelst tummens kraft höjer foten framåt, på sätt fig. 1 visar, och glömmer icke att med venstra handen trycka hästens tyngd öfver åt andra sidan, för att lätta den på högra foten hvilande kropps-tyngden. Då hofven småningom blifvit höjd framåt, ungefär ett spann från marken, är första tempo, som fig. 1 föreställer, verkställdt.

§ 38.

Andra tempo följer ur det första. Då hofven, med iakttagande af ofvan meddelte föreskrifter, är höjd framåt, höjer medhjelparen densamme bakåt, så att hofvens häl kommer upp emot armbogen (se fig. 2). Förhåller hästen sig trankilt vid denna rörelse, så är dermed andra tempo verkställt.

§ 39.

Vid öfvergången från andra tempo till det tredje skall medhjelparen, medan hofven förblifver i andra tempo, göra en fjerdedels vändning till venster, sätta sitt högra lår under hästens knä och venstra benet tillbaka, för att stödja kroppen (se fig. 3). Venstra handen lemnar i samma ögonblick mahnen eller bogen, förenar sig med den högra uti karleden så, att de begge, med tummarne jemte hvarandra och uppåt, naturligt omfatta densamma (se fig. 3).

§ 40.

När man vill släppa ner hofven ifrån denna ställning, så lemnar venstra handen karleden och återtager sin förra stödjepunkt vid hästens högra bogblad; sedan medhjelparen tagit venstra foten till sig, gör han långsamt en fjerdedels vändning åt höger, under det han ännu fortfar att hålla hästens fot med högra handen, och släpper den sedan varsamt ned till marken.

När venstra framhofven skall tagas upp eller släppas ned, måste ett motsidigt förhållande iakttagas.

§ 41.

På det högsta rekommenderas att med dessa iakttaganden omvexlande upptaga än den högra än den venstra framhofven och åter straxt släppa ned den igen, till dess man ser, att hästen villigt låter hålla den uppe.

§ 42.

Om medhjelparen skall taga upp högra bakhofven, och hästen vid första tempo är något orolig, så

ställ
lägg
lång
stem
slår
börj
pan
föru
dan
så i
bak
hög
den
utf

tas
ste
häs
ser
vän
slag
om
nor
på
kal
der
här
kär

på
ser
sid
De
tur
åt
vil
ko

ställer han sig med ansigtet vändt emot hästens bog, lägger begge händerna på dess rygg och stryker dem långsamt bakåt emot kruppan. Märker han, att hästen visar ovilja, trycker sig tillsamman eller kanske slår efter honom, så måste han straxt upphöra och börja ånyo. Ju långsammare handens förning åt kruppan sker, och ju oftare man byter om sidor, desto förr hinner man till målet. Om hästen är trankil sedan medhjelparen kommit med händerna till kruppan, så intager denne åter den ställningen, som ofvan vid bakhofvarnes upptagning är föreskrifven, stödjande högra handen emot hästens höft. Venstra, flata handen glider småningom öfver kruppan och utvändigt utföre läret, till dess den hunnit karleden.

§ 43.

Äfven vid detta förfarande måste ganska ofta bytas om med begge sidorna, hvarvid medhjelparen måste ihågkomma att alltid gå bakomkring den framför hästen stående instruktören hvarje gång han skall passera till andra sidan. Denna uppmärksamhet är nödvändig dels på det att medhjelparen icke må blifva slagen, som lätteligen kunde ske, om han ginge bakom hästen, dels ock isynnerhet för att icke derigenom göra hästen mistrogen och störa honom uti den på instruktören så nödvändiga uppmärksamheten. Likaledes måste medhjelparen vid strykningen med handen ihågkomma att alltid stryka med och aldrig mot håren, hvilket sednare förorsakar hästen en obehaglig känsla.

§ 44.

Är hästen trankil när medhjelparen lagt handen på karleden, så trycker han med den mot höften placerade handen hela hästens tyngd öfver åt venstra sidan, på det den högra foten derigenom må lättas. Den handen, som hvilar på karleden, försöker att med tummen uppåt, medelst en lätt tryckning uti en framåt skeende riktning, göra hästen begripligt, att man vill lyfta benet upp emot buken, men tillika bör man komma ihåg att icke klämma karleden. Om man ej

i första tempo lyfter hofven framåt emot buken, så skulle det blifva instruktören ganska svårt, ja kanske omöjligt, att få hästen skodd på kort tid; ty ställningen i första tempo (se fig. 4) är den naturligaste för hästen, emedan han begagnar sig af densamma för att skrida framåt. Han bör så mycket hellre låta taga upp hofven på detta sätt, som densamme tillförne vid alla dylika tillfällen straxt blifvit dragen bakåt, hvilket alltid måste vara honom mindre angenämt. Om man ofta byter om sidor, skall hästen på detta sätt snart förmå sig att godvilligt låta taga upp hofven, hvarigenom för de kommande tempo nästan allt är vunnet.

§ 45.

Stundom händer, att hästar vid bakhofvarnes upptagning lägga sig så helt och hållet på medhjelparen, att han icke är i stånd att med styrkan af sin mot dess höft plaserade hand tillräckligt motverka tyngden. I sådant fall måste ännu en medhjelpare vara till hands, som, med begge händerna emot hästens höft, trycker tyngden öfver på andra sidan och således skaffar en lättnad för den, som håller upp hofven.

§ 46.

Vid andra tempo förblifver medhjelparens ställning densamma. Vid verkställandet deraf låter han venstra handen glida benet utföre ända till karleden, i likhet med hvad i första tempo är föreskrifvet. Här vänder han den inåt så, att tummen kommer ned- och lillfingret uppåt (se fig. 5). Derefter lyfter han benet framåt, utan att klämma det. Fördrager hästen äfven detta, så lyfter han nästa gång benet något högre och sedermera småningom än högre, till dess man fått hofven två à tre spann högt från marken (se fig. 5). Man måste aldrig glömma att trycka tyngden öfver åt andra sidan innan benet lyftes upp.

§ 47.

Tredje tempo är en omedelbar följd af det andra, ty, när hofven blifvit lyftad två till tre spann högt

ifrån
vens
sitt
ligen
samt
ning
stens
om
omfä
dra
ligt
bör
får
digt
dan
ga

han
krup
förm
und
vid
ler
den

fran
gör
ler
mås
med
het
sitt
da
slag
mel
för
slag

ifrån marken, vänder medhjelparen sig långsamt till venster och vidrör lindrigt det upptagna benet med sitt högra lår. Tåler hästen det, så stödjer han slutligen sitt lår helt och hållet under hästens ben, på samma sätt, som det vanligen plägar ske vid skoning. Derefter tager han sin högra hand ifrån hästens höft och förer den till den venstra, som håller om karleden, så att begge händerna hålla densamma omfattad, med tummarna ofvanpå och jemte hvarandra samt fingerspetsarne uppåt. Man måste sorgfälligt undvika att draga hästens ben åt sidan. Benet bör alltid lyftas bakåt; äfvensom medhjelparen aldrig får lägga högra armen, såsom vanligen sker, invändigt på hasledens yta, utan alltid på yttra sidan, emedan hästarne äro, öfver hufvud taget, mycket känsliga på den inra.

§ 48.

Vill medhjelparen släppa ned hofven, så vänder han på sina höfter öfverlifvet till höger emot hästens kruppa, flyttar högra handen ifrån karleden till dess förra plats emot hästens höft, drager sitt högra ben undan hästen och sätter det jemte det venstra, som vid detta tillfälle alldeles icke får lemna sitt ställe, håller ännu en stund hästens ben qvar med venstra handen och släpper det sedan långsamt ned.

§ 49.

Till förekommande af olyckshändelser, bör den framför hästen stående instruktören aldrig ropa eller göra bruk af kapsonslinan, så länge medhjelparen håller upp hofven eller har hästens ben uti handen, men måste likväl beständigt fästa hästens uppmärksamhet med att ständigt tala till honom och efter omständigheterna berömma eller klandra. För att snart uppnå sitt ändamål, måste instruktören vända hela sin spända uppmärksamhet på hästen, medhjelparen och hofslagaren, för att kunna leda det hela i öfverensstämmelse, och det förnämligast när frågan är om att förbättra en bortskämd häst. Medhjelparen och hofslagaren äro derföre att anse endast som maskiner;

ty alla befallningar och påminnelser utgå ifrån den framför hästen stående instruktören och måste lika hastigt som punktligt verkställas.

§ 50.

Hvarje häst, äfven den frommaste, bör, enligt min tanke, aldrig föras med blotta grimskaftet till det ställe, der den skall skos, utan alltid vara betslad med trens och, om det är möjligt, äfven försedd med kappson. Tillika bör, utom medhjelparen, som skall hålla upp hofvarne vid skoningen, en annan karl vara till hands, som står framför hästen och icke allenast håller uti tyglarna, utan ock ser till, att hästen står lodrätt på sina fyra ben, samt att han står på en horisontel mark, och tillika ropar till honom, om han blir odygdig eller motsträfvig.

§ 51.

På en from häst är det icke nödvändigt att taga upp hofvarna efter de föreskrifna tempo; men så bör man likväl i hufvudsaken följa det här föreskrifna förhållandet, om man ej vill äfventyra, att hästen med tiden blifver osedig.

§ 52.

Hofslagaren måste vid skoningen arbeta mycket varsamt och ej, som vanligtvis händer, skära bort stora stycken horn på en gång ur hofven, för att snart slippa derifrån. Ju djupare han sätter an verkjernet uti hofven, för att skära bort stora stycken på en gång, desto fastare måste medhjelparen fatta om karleden och följaktligen använda mer våld, för att kunna motstå den förres verkning, hvarigeom hästen icke sällan retas att sätta sig emot. Sömmen böra ej drivas in med hårda slag, och hofven bör åter släppas ner, så snart skon blifvit fästad med tvenne söm. Sedermera bör man tillåta hästen att sätta ner hofven efter hvarje inslaget söm.

§ 53.

I afseende på den höjd, hvaruti hofven skall hållas, rätta sig vanligen tanklösa medhjelpare efter sin egen

länge
ven
sten
ofta
derfö
storle

denna
gång
att v
flere
eller
att s
osed
röra
seder
sald,
ru hä

uppta
till f
äfv
tro l
ej ur
vud,
visar
måste
34 §

ten,
kanhä
nytt;
ser u
vid s
ej kä

längd, så att en lång karl håller merändels upp hofven på en liten häst alltför högt. Häraf känner hästen en plågsam spänning i ledband och senor, som ofta förorsakar, att han sätter sig emot. Man måste därför vid hofvens upptagning rätta sig efter hästens storlek.

§ 54.

En ilsken häst, som en gång blifvit skodd efter denna metod, måste sedermera någon tid föras några gånger ur stallet, för att på det anförda sättet öfvas att villigt låta taga upp hofvarne, hvarmed fortfares flere eller färre dagar, alltefter som hästen varit mer eller mindre ilsken. Snart skall man hafva det nöjet att se den elakaste häst helt och hållet glömma sina oseder och vid hvarje tillfälle utan motstånd låta vidröra och upptaga benen. Skulle en så dresserad häst sedermera komma att skötas af annan karl, eller blifva såld, så bör den nya karlen lära sig af den förre, huru hästen skall behandlas vid skoningen.

§ 55.

Att i spiltan företaga försöket med hofvarnes upptagning är ej rådligt, emedan den vanligen är der till för trång och botten ej horisontel: likvisst kan man äfven der öfva saken, om man har orsak att tilltro hästen ega nog förtroende; men man bör dä ej uraktlåta att ställa en instruktör vid hästens hufvud, ända till dess han är fullkomligt villig och icke visar minsta tecken till odygd. I brist af instruktör måste medhjelparen rätta sig efter denna afdelnings 34 §.

§ 56.

Slutligen torde den anmärkning blifva mig tillätn, att det här uppgifna behandlingssättet torde kanhända uti dess serskilda delar ej innehålla något nytt; men sammanställningen af alla nämnda iakttagelser uti behandlingen af elaka eller bortskämda hästar vid skoningen är ett af mig bildadt, nytt, tillförne ej känt system, hvilket, riktigt användt, försäkrar,

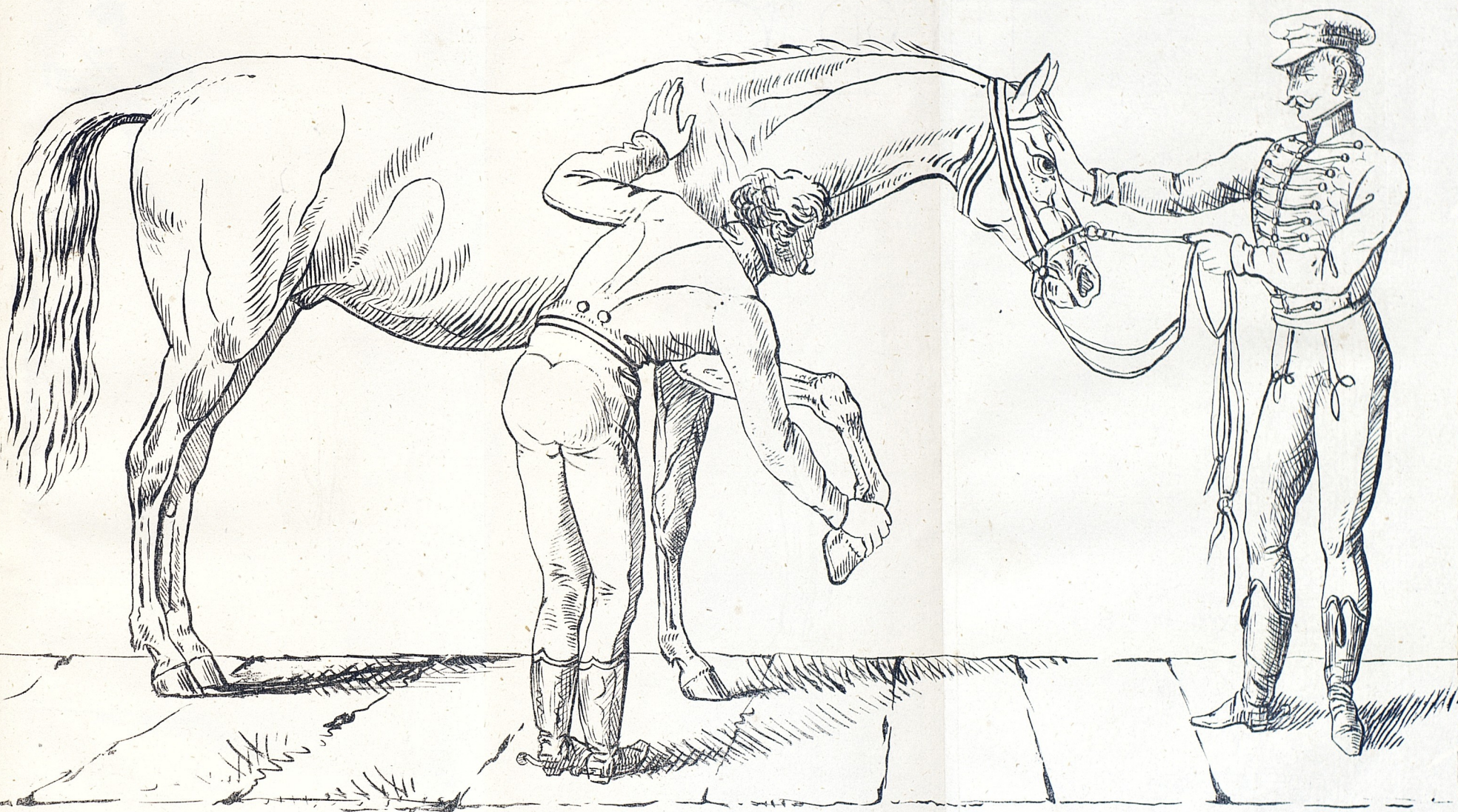
enligt min mångåriga erfarenhet, med visshet om gynnsamma, hastiga och fortfarande goda följder.

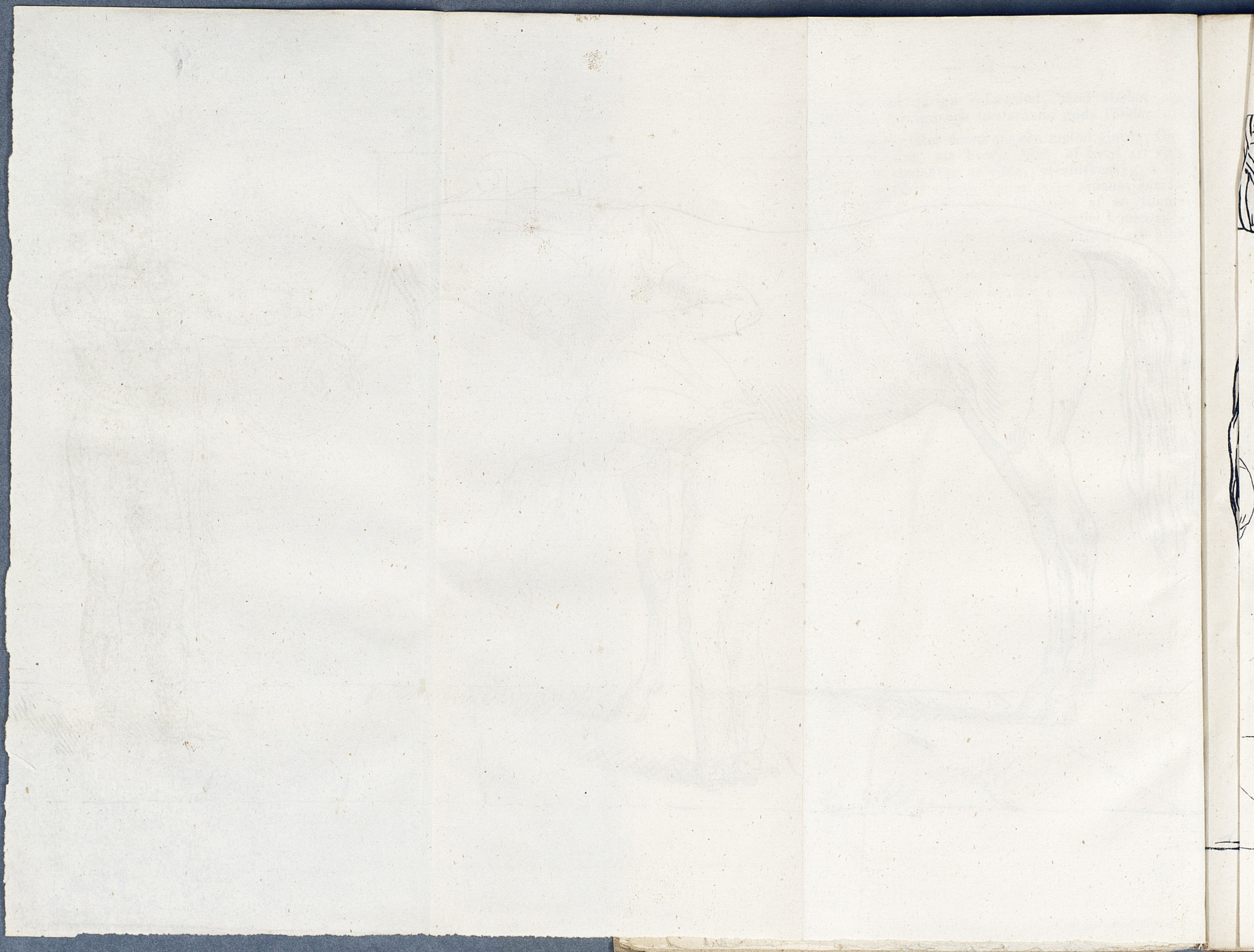
Grundliga, efter denna angifna metod gjorda, försök skola bevisa, att hvarje häst, af hvad art som heldst, med undantag af vilda, människoskygga remonter, som först måste tämjas, eller sådana, som lida af yrkoller, skall inom förloppet af en timme fritt och utan begagnande af tvångsmedel kunna skos samt äfven framdeles för alltid låta godvilligt och utan fara sko sig.

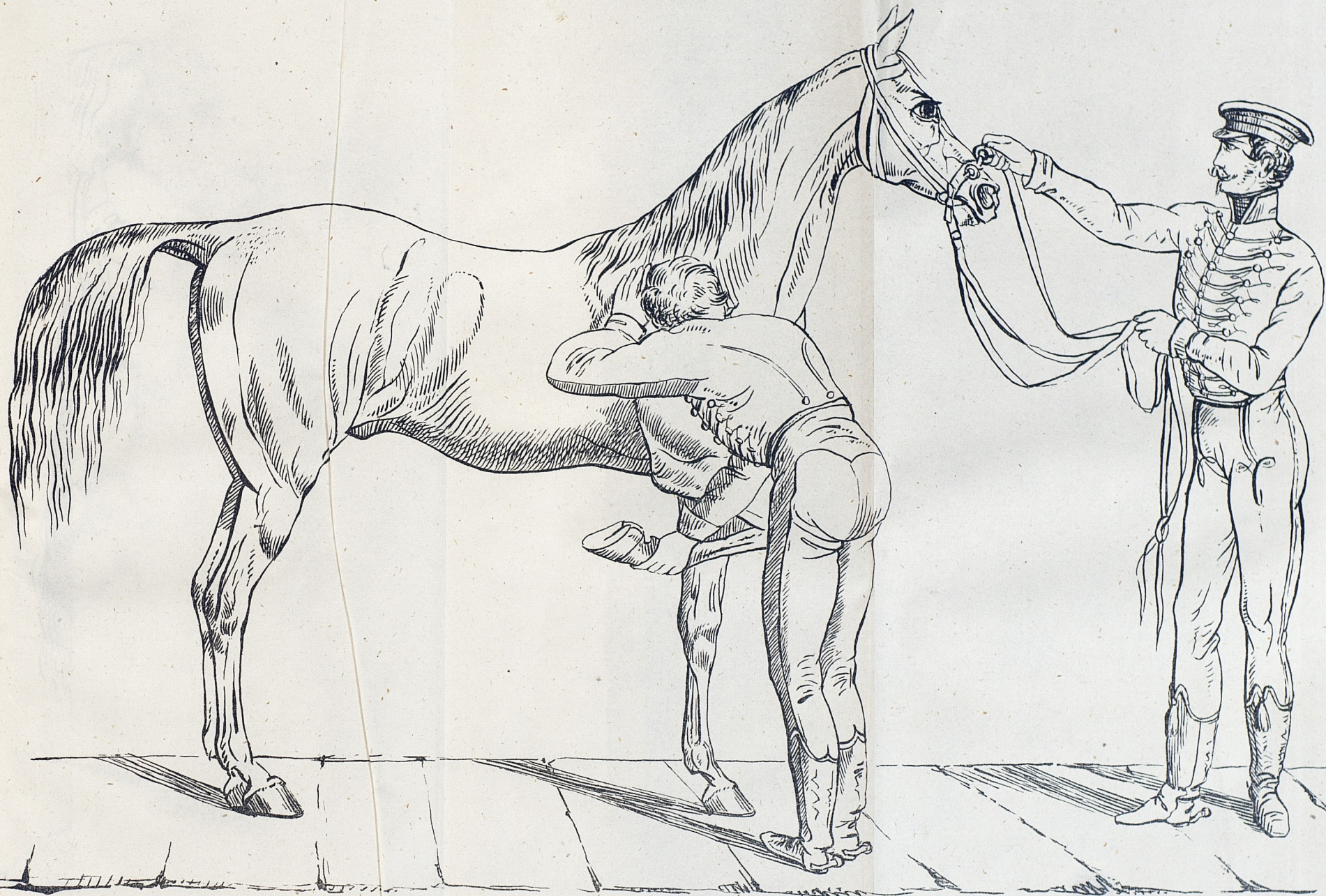
Den vinst, som hvarje stånd deraf kommer att skörda, öfverlemnar jag åt hvars och ens bedömande.

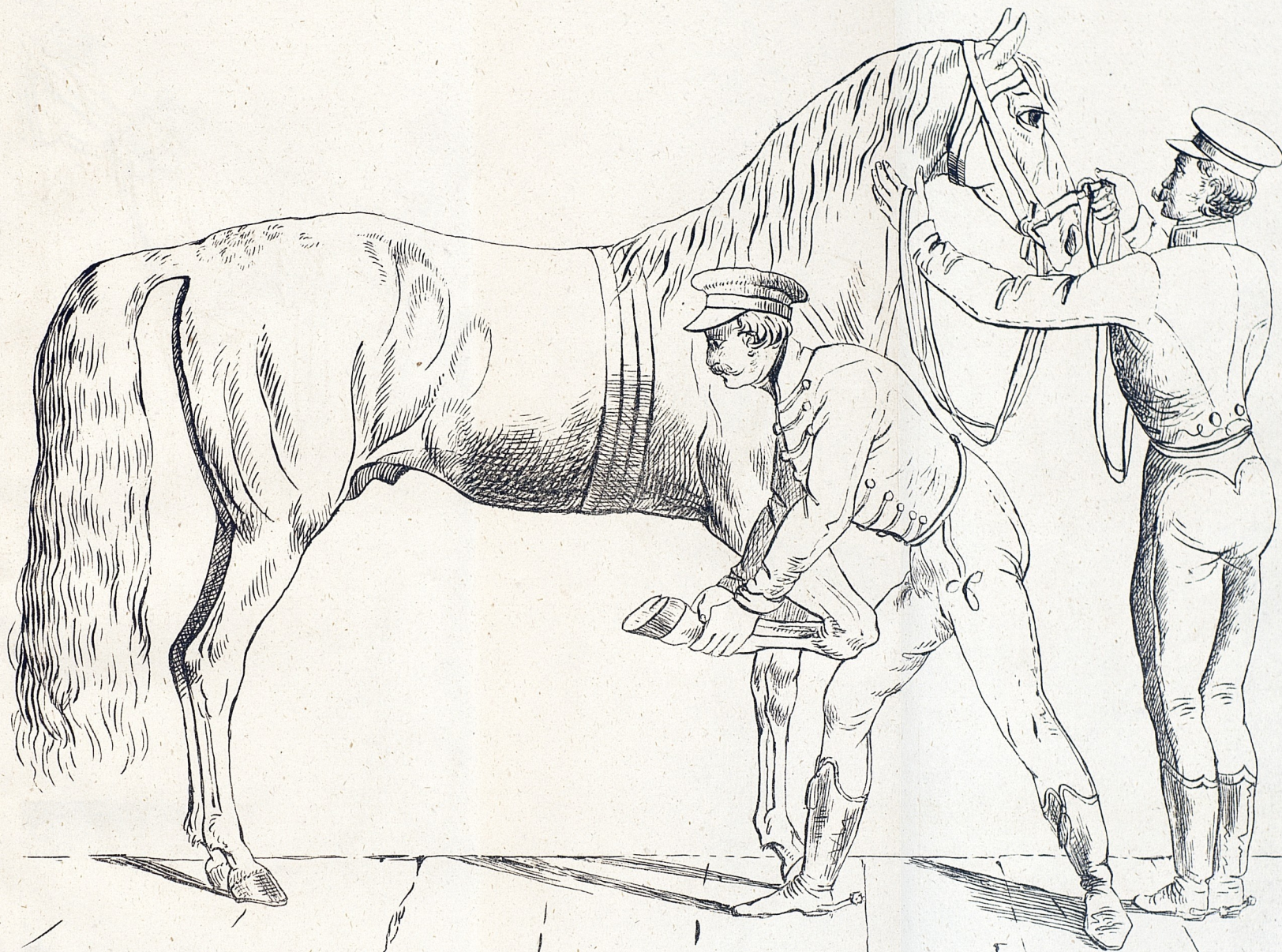
om
ör-
om
re-
li-
me
kos
tan
att
öm-

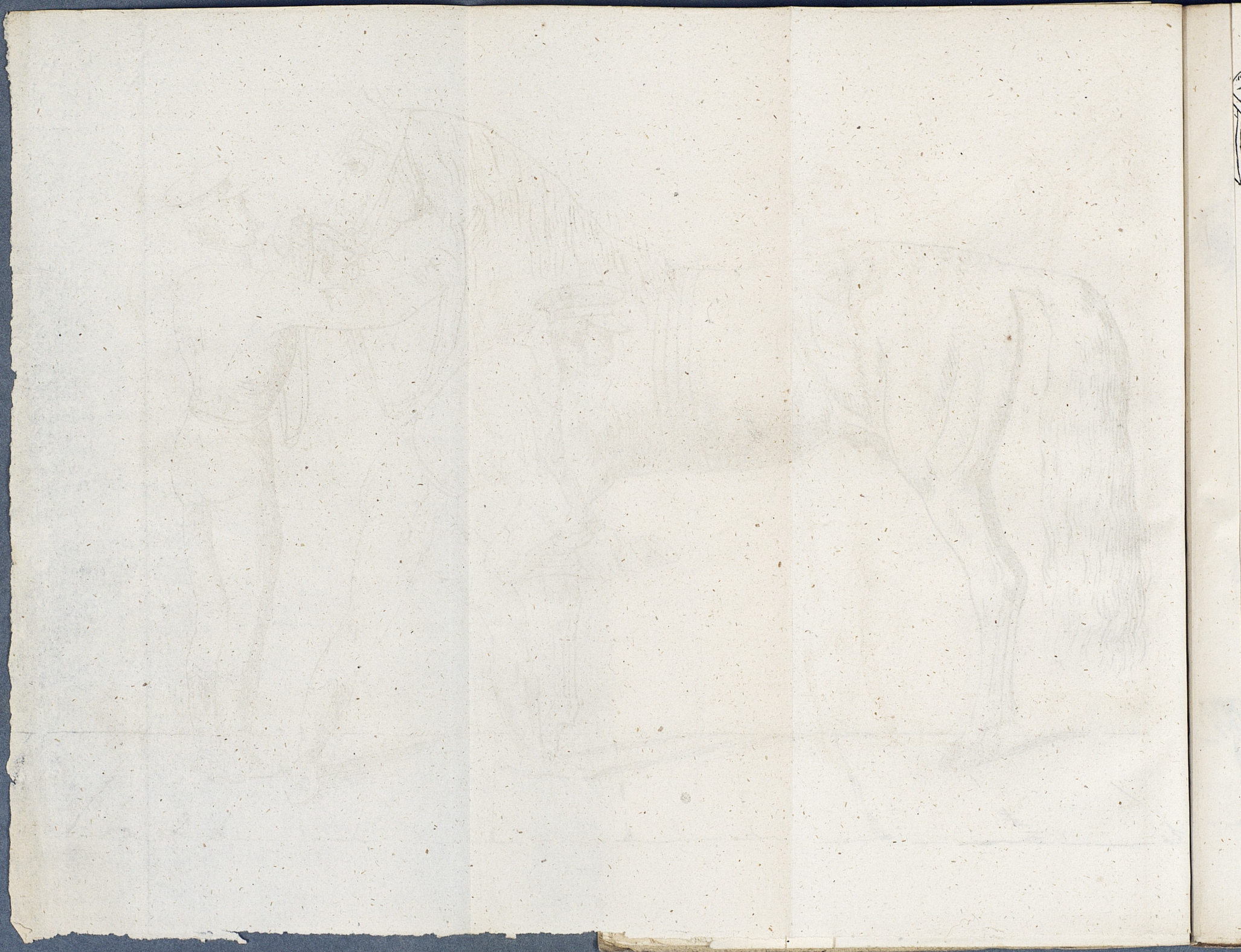

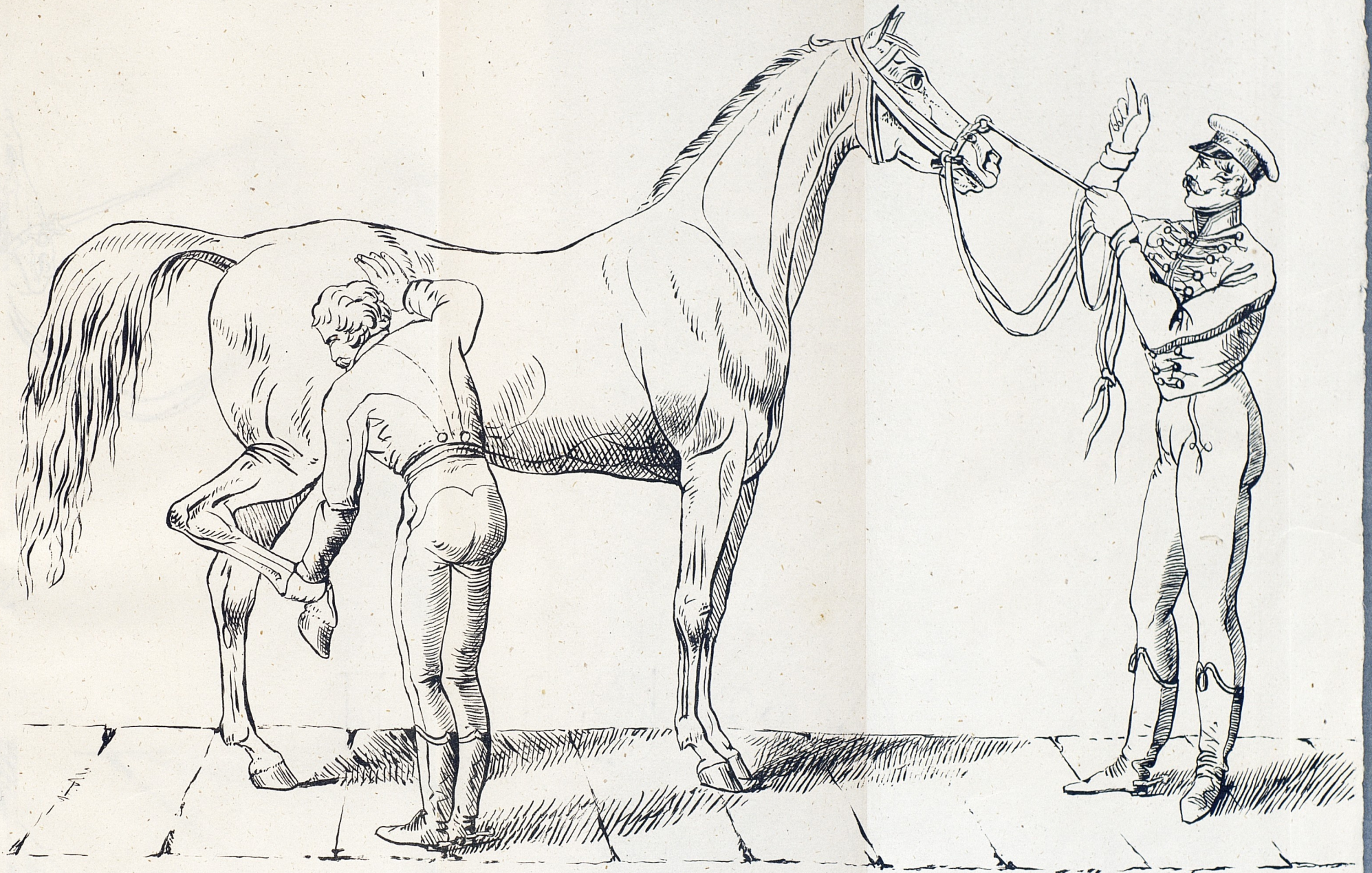

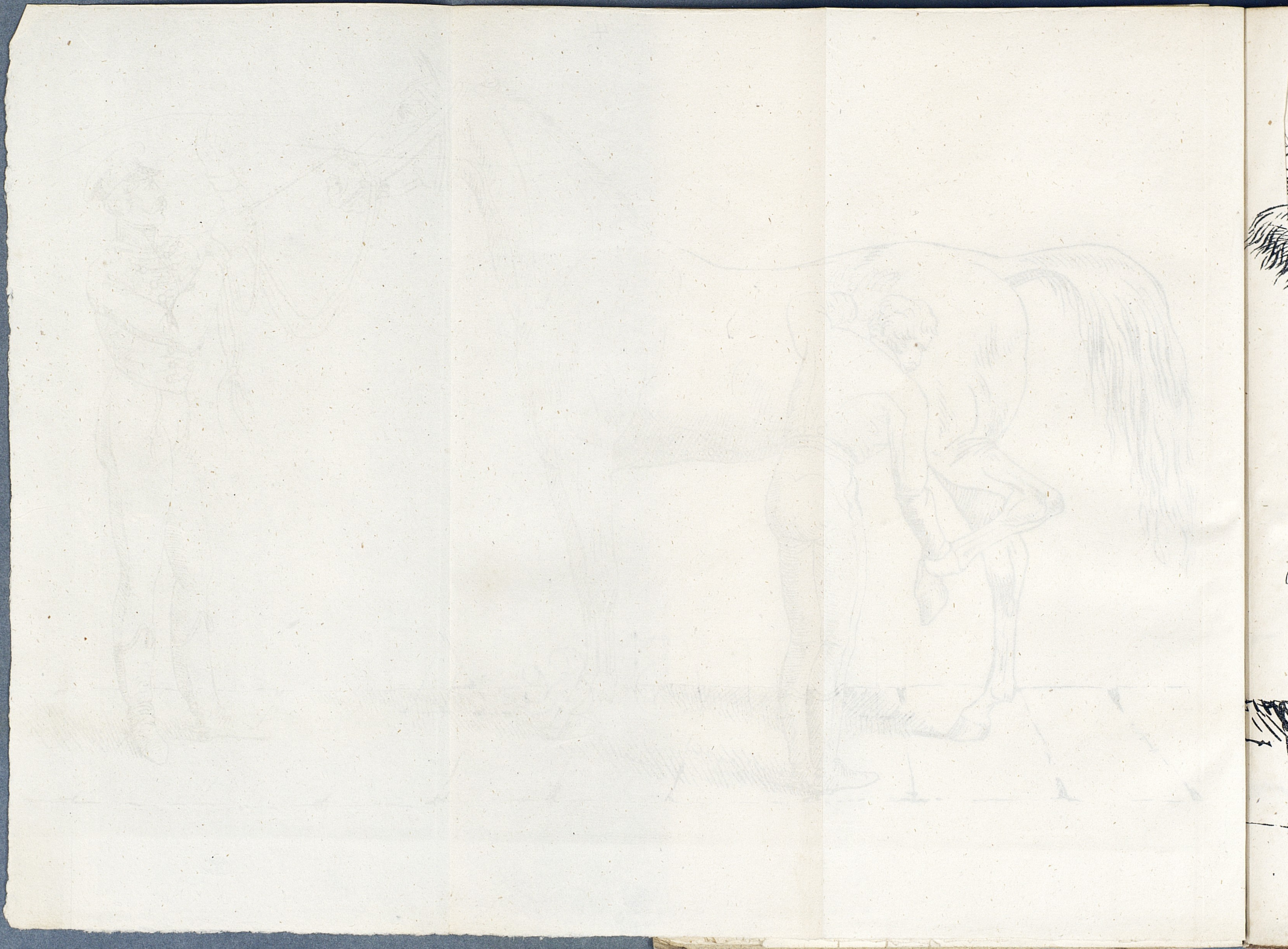

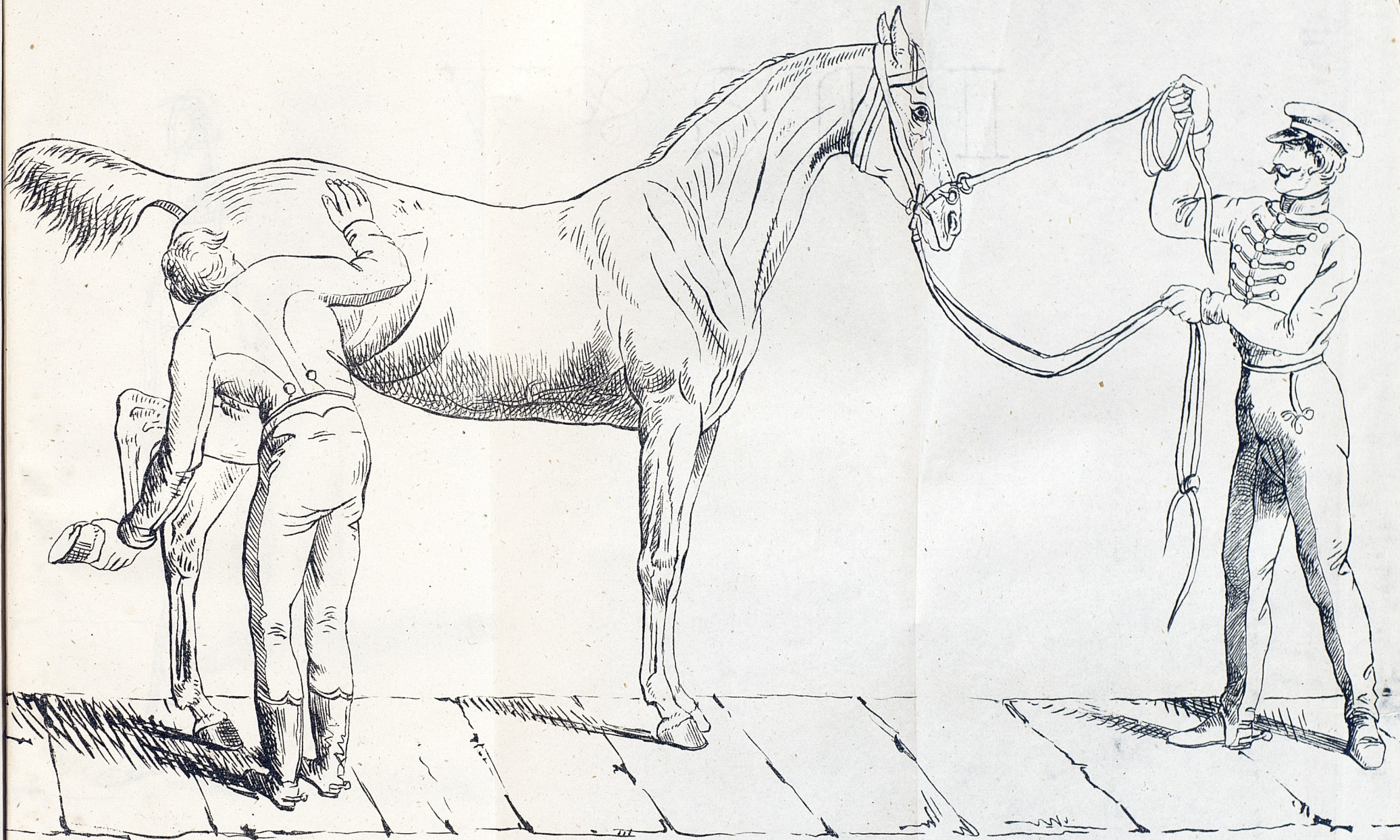

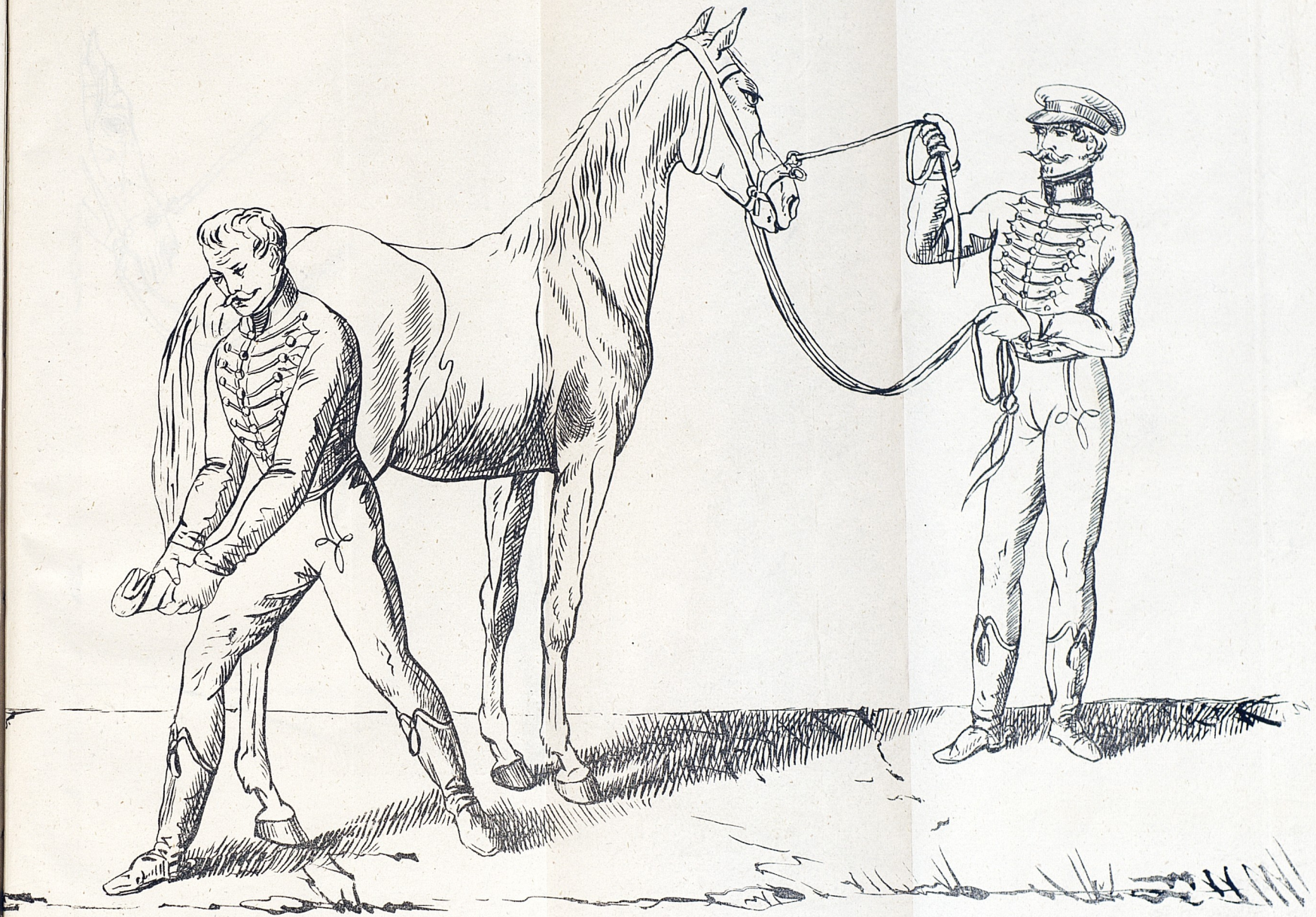

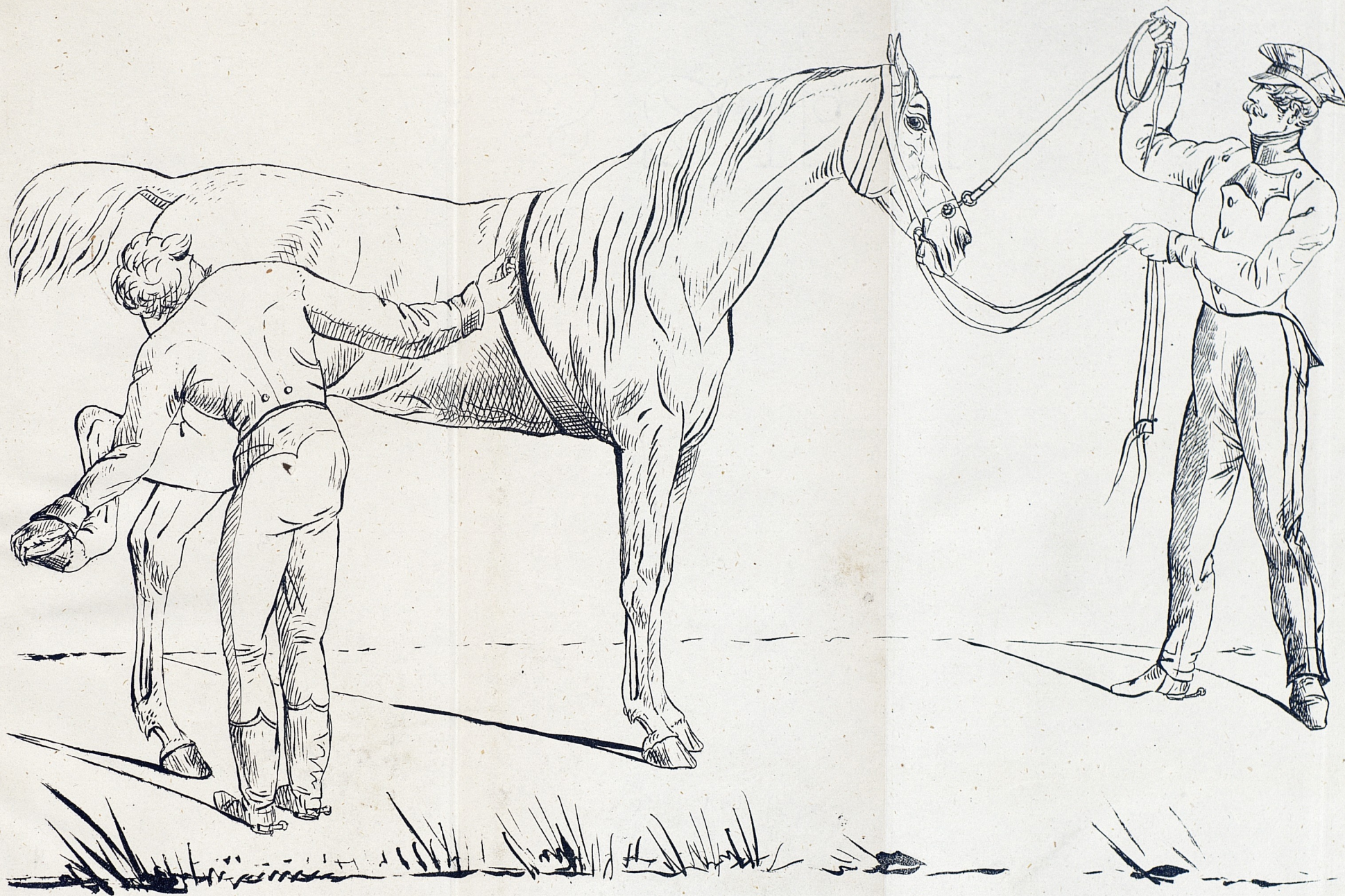

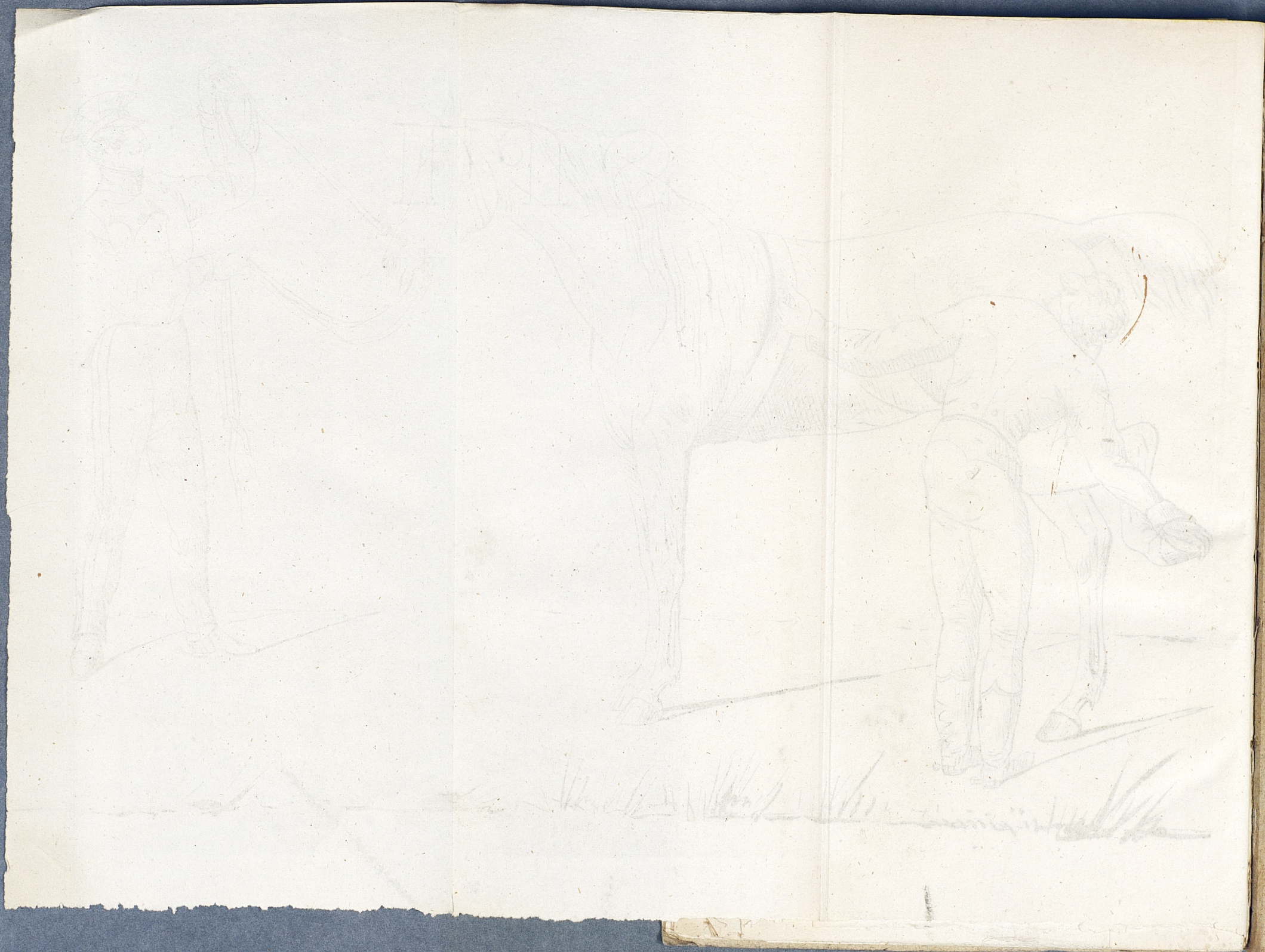

www.books2ebooks.eu